

P a s i z e m l j e.

Spisal Fr. Govekar.

(Dalje.)

Merzli pas zemlje.

Oba merzla pasa sta iz dveh okroglih poveršin, kateri ste skoraj $\frac{1}{10}$ del zemlje. Severna ali polnočna stran obsega severno morje, evropejsko, azijsko in amerikansko obrežje, južna stran pa južno morje in še šesti del sveta. V tema pasoma so dnevi in noči dolgi po 1 — 6 mesecev. Letna časa sta le dva, brez posebno občutljivih prestopov, namreč: dolga in zelo huda zima, in prav kratko, včasih prav gorko poletje. Tukaj po leti po več mesecev solnce ne zaide, po zimi se pa zopet po več mesecev ne prikaže. Solnce je bolj podolgovate podobe, in se more s prostim očesom gledati, ter otaja in ogreva po leti zemljo toljko, da zamorejo prebivalci Islandije in Grenlandije nekoliko solate, krese, zelja, petersilja in krompirja pridelati. Se vé, da so še te rastline vse pokvarjene podobe in da tudi nimajo tacega okusa in moči, kakor pri nas pridelane. Tukaj zemlja sama od sebe rodi le kako mahovje, trave in zelišča, post. jelenovec, islandski mah, jagode in zličnik. Po zimi, o času dolgih noči, v teh strašnih puščavah je vse, kakor da bi pomerlo. Še tako gibljivo, zibajoče, peneče in zaganjajoče morsko valovje zmerzne; ukleni in premaga ga mogočna roka strašne zime. Svojo moč zima začénja meseca prosenca; mraz nastopi do 40—44° R. stopinj. Led je debel 15'—20' in terd kakor železo; iz snega režejo štirivoglate strani, iz katerih si potem napravljajo svoja stanovanja. Vsa jedila in pijače zmerznejo, in še srebro tako zamerzne, da se dá kovati. Sedaj pa pokaže narava očesu vso krasoto in lepoto, ki si jo zamore kdo misliti v tem pasu. Kamor seže pogled, ni družega, kakor sneg in led. Nepregledljive snežne pustinje in iz snega nakopičeni hribi se vidijo. Ves zrak je poln letečih snežnih drobcev, in od tod nezmerno migljanje in blišcanje. Mertvaško tihoto moti le hrušenje in bučanje viharjev, pokanje snega in zevajoče zemlje. Nahajajo se tudi na tem neizmernem snežnem polji po 60—100 milj velike plavnjave s plavajočimi snežnimi hribi, kosovomi in ploščami. Taki plavajoči snežniki, po več mil dolgi, več sto čevljev visoko gledajoči iz morja, so naj veličastnejši prikazen merzlega pasa.

Brodnarji jih že od daleč zapazijo, vsled daleč okrog razširja-jočega mraza, in njih neizmerno belkaste svetlobe, kar imenujejo „ledeni ali merzli pogled“. Od blizo pa prekosé vso barvino krasoto in bliščobo. Eni teh plavajočih snežnikov so leskeče beli ko srebro, drugi zeleni kakor smarag, zopet drugi višnjevi, kakor jasno nebo. Sploh vse mavrične barve se v teh kristalnih veličanskih podobah leskečejo in spreminjajo, iz katerih privró mnogokrat srebro-beli studenci.

Čudovite so barve teh plavajočih snežnikov, pa naj živejša fantazija si ne more čudoviteje naslikati njih različnih postav in podob, ktere se podé v naglem tiru ena za drugo, ter se med gromnim ropotom ena ob drugo razbijajo in pogubljaajo. Tukaj plavajo orjaški kamenji z visokimi slemenimi, verhovi in zidovi, tam razbito poslopje in ledeni slavo obloki, tam zopet kup piramid, i. t. d. Res čaroben je pogled, kedar razliva namesto solca čudna „polnočna zarija“ v nje svojo čarovno svetlobo. Utrinjajo se s černih oblakov zaporedoma rudeči, višnjevi in rumeni plameni, kateri pa kmali zginjajo, da se potem v toliko večjem številu in krasoti zopet očesu pokažejo. Združijo se potem v eni široki in svitel barvini obok, kateri se vidi na horizontu. Okó ta spreminjava vedno na novo mika, ker se ta prikazen vedno skriva in zopet prikazuje, migljá, se trese in ziba, ter se različne barvine luči sedaj gori, sedaj doli utrinjajo.

Le prebivalci severnega tečaja in kitolovci obiščejo te žalostne in strašne puščave in otoke, kjer bivajo le beli medvedje, mroži in morski psi, ter se v valovih dervé kiti, kašelote ali glavači, samorogci ali narvali, ploče ali kambali, in druge morske ribe, na ktere straži tako zvana morska hijena ali morski volk. Med temi strašnimi gosti najdemo tudi znanega slanika, in kakor znamenja pričajo, se mu mraz prileže, kajti o času drestitve priplavajo v obilnem številu k morskim brežinjam, kjer jih na milijone polové, ter jih potem v vse pase zemlje razpošiljajo. Na planjem se nahaja trume plašno letečih in gerdo vpečih morskih ptic, n. pr. potapljavec, gage, race, tanovšice ali galebi in druge, ktere se živé od ribjega lova, ter stanujejo in gnezdiijo po kamenji in votlinah o bregu morja.

Zastonj pa išče in pogleduje naše okó po kakem drevesu ali germiču, kajti do 70° ne zamore dosti rasti, in še to, kar zraste, je večjidel le pritlikovec in pokveka. O sibirskem bre-

govji so velike močvirne planjave, bogata ribja jezera in reke, velike pustine z mahovjem, travami in jagodami, po katerih tekajo severne lesice in volkovi, ter se mirno pasejo čede derjezev, sobol, tudi velika bela podlazica in lesica. V severni Ameriki dela in stavi bober svoja stanovanja v reke, in serditi medved lovi paseče se bivole. V Sibiriji izkopavajo posebno čudne kosti nekega predčasnega slona, mamut imenovanega, tudi bivola in nosorožca, ter iz tega sklepajo, da, ali je bila pred časom ta dežela zelo gorkejša, ali pa, da so to priče še vesoljnega potopa.

Posebno čudna prikazen merzlega pasa zemlje je tudi otok Izlandija. Vkljub, da je ves otok vkovan v veden led, je vendar v njegovi sredini ognjišče vedno gorečega ognja, ter meče včasi iz svojega širocega žrela visoko pod nebo strašno veliko in hudo razbeljeno kamenje in žerjavico, ktera se daleč v okolici razgublja. Zopet iz drugih krajev pa vro vroči studenci iz zmerznjene zemlje po 20' debelimi stolpi po 80' visoko pod nebo, kakor iz umetno napravljenih vodometov.

Prebivalci merzlega pasa morajo se boriti s pomanjkanjem in potrebo vsake verste. V severni Ameriki prebivajo Eskimo v svojih revnih iz kamenja, mahú in zemlje ali snega narejenih bajtah, ktero si za silo razsvitljujejo z ribjo mastjo; oblačijo pa se od nog do glave v kožo morskega pesa, kterege znajo ubiti iz svojega iz štang narejeniga in kožo prevlečenega čolna. V severni Evropi in Aziji živé Laponci, Finlandci, Samojedci in drugi od mleka in mesa derježovega; z njegovo kožo pa se oblačijo. Tudi ga vpregajo, ter jim ta žival služi za vse potrebe. Kemčadalcí vpregajo divjega pesa v seni, njih hrana so ribe in perutnina. Živé pa se tudi od lova lesic, sobolov in drugih kožuhastih živali.

Prebivalci merzlega pasa so navadno zelo majhne postave, (merijo le 4' — 5'), pogreša se tudi pri njih vsa omika, ker jim mnogoverstne potrebe in čas ne dopušča, da bi se po okoliščinah izobraževali. Vendar vkljub vsej sili in potrebi oni ljubijo svojo domovino in o njej v pesmih prepevajo.

(Dalje prih.)

Zemljepisje v ljudski šoli.

(Dalje.)

Med Oplotnico od zahodne in med Bistrico in po njenem iztoku med Ložnico od vzhodne strani, se razprostirajo od